

ZAMONAVIY SIVILIZATSIYA VA INSON MA'NAVIYATI INQIROZI

Samatov Xurshid Ulmasovich

Ilmiy maslahatchi: Muhammad al-Xorazmiy nomidagi

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Samarqand filiali f.f.d. dotsent

Nazarova Nozima Utkirjonovna

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi

Toshkent axborot texnologiyalari unverseti

Samarqand filiali talabasi

E-pochta: nazarovanozima79@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy sivilizatsiya sharoitida inson ma'naviyatining inqirozga yuz tutish jarayoni, uning ijtimoiy-falsafiy mohiyati hamda asosiy sabablari keng tahlil qilingan. Shuningdek, texnologik taraqqiyot, globallashuv jarayonlari va ommaviy madaniyatning shaxs ma'naviy dunyosiga ko'rsatayotgan ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Maqolada ma'naviy inqirozning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri va uni bartaraf etishning samarali yo'llari yoritilgan bo'lib, yosh avlodni ma'naviy barkamol etib tarbiyalash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: zamonaviy sivilizatsiya, ma'naviyat, inqiroz, globallashuv, texnologik taraqqiyot, axloqiy qadriyatlar, ommaviy madaniyat, ijtimoiy ong, shaxs rivojlanishi, ma'naviy tarbiya

Аннотация. В данной статье рассматривается кризис духовности человека в условиях современной цивилизации, его социально-философская сущность и основные причины возникновения. Особое внимание уделено влиянию технологического развития, процессов глобализации и массовой культуры на духовный мир личности. Также проанализированы последствия духовного кризиса и предложены пути его преодоления, включая вопросы воспитания духовно зрелого молодого поколения.

Ключевые слова: современная цивилизация, духовность, кризис, глобализация, технологическое развитие, нравственные ценности, массовая культура, общественное сознание, развитие личности, духовное воспитание

Abstract. This article analyzes the crisis of human spirituality in the context of modern civilization, its socio-philosophical essence, and its main causes. Particular attention is paid to the impact of technological progress, globalization processes, and mass culture on the spiritual world of the individual. The article also examines the consequences of the spiritual crisis and suggests ways to overcome it, including the education of a spiritually mature younger generation.

Keywords: modern civilization, spirituality, crisis, globalization, technological progress, moral values, mass culture, social consciousness, personal development, spiritual education.

Kirish. XXI asr insoniyat taraqqiyotida tub burilishlar davri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, global integratsiya jarayonlarining kuchayishi va ilm-fan yutuqlarining keng joriy etilishi natijasida zamonaviy sivilizatsiya yangi bosqichga ko‘tarildi. Biroq ushbu taraqqiyot jarayoni bilan bir qatorda inson ma’naviy dunyosida muayyan ziddiyatlar va inqiroz holatlari ham yuzaga kelmoqda.

Bugungi kunda insonning moddiy ehtiyojlari misli ko‘rilmagan darajada qondirilayotgan bo‘lsa-da, uning ruhiy va ma’naviy ehtiyojlari ko‘pincha e’tibordan chetda qolmoqda. Natijada jamiyatda axloqiy qadriyatlarning zaiflashuvi, befarqlik, individualizm va ma’naviy bo‘shliq kabi holatlar tobora kuchayib bormoqda. Shu sababli zamonaviy sivilizatsiya va inson ma’naviyati o‘rtasidagi muvozanat masalasi dolzarb ilmiy muammo sifatida qaralmoqda.

Zamonaviy sivilizatsiyaning mazmuni va asosiy xususiyatlari

Zamonaviy sivilizatsiya insoniyat taraqqiyotining murakkab va ko‘p qirrali bosqichi bo‘lib, u yuqori texnologiyalar, global axborot almashinuvi va iqtisodiy integratsiya bilan tavsiflanadi. Ilm-fan va innovatsiyalarning ustuvorligi, raqamli texnologiyalar va sun’iy intellektning keng qo‘llanilishi. Mazkur omillar inson hayotini yengillashtirish bilan birga,

uning fikrlash tarziga, qadriyatlar tizimiga va ma'naviy dunyosiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Inson ma'naviyati inqirozining mohiyati va sabablari

Inson ma'naviyati inqirozi deganda shaxsning axloqiy qadriyatlari, ruhiy barqarorligi va ma'naviy qarashlarining zaiflashuvi tushuniladi. Bu jarayon quyidagi omillar ta'sirida yuzaga keladi:

Texnologik omil. Raqamli vositalarning keng tarqalishi insonni real ijtimoiy muhitdan uzoqlashtirib, virtual olamga bog'lab qo'ymoqda. Bu esa jonli muloqotning kamayishiga va ijtimoiy begonalashuvga olib keladi.

Iqtisodiy omil. Bozor munosabatlarining ustuvorligi natijasida moddiy manfaatlar ko'pincha ma'naviy qadriyatlardan ustun qo'yilmoqda. Bu esa inson ongida iste'molchilik kayfiyatini kuchaytiradi.

Madaniy omil. Ommaviy madaniyatning ayrim ko'rinishlari yengil hayot tarzini targ'ib qilib, chuqur ma'naviy qadriyatlarni siqib chiqarmoqda.

Ijtimoiy-psixologik omil. Yolg'izlik, stress va ruhiy bosimning ortishi insonning ichki dunyosida bo'shliqni yuzaga keltiradi va ma'naviy tanazzulga olib keladi.

Ma'naviy inqirozning jamiyat va shaxs hayotiga ta'siri

Ma'naviy inqiroz nafaqat alohida shaxsga, balki butun jamiyat taraqqiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Insonlar o'rtasidagi ishonch va hurmatning kamayishi, oilaviy qadriyatlarning zaiflashuvi hamda axloqiy me'yorlarning buzilishi jamiyatda salbiy muhit shakllanishiga olib keladi. Buning natijasida yoshlar orasida turli zararli odatlarning kengayishi kuzatiladi va oxir-oqibat ijtimoiy beqarorlik hamda ziddiyatlarning kuchayishiga sabab bo'ladi. Shu jihatdan qaraganda, ma'naviy inqiroz jamiyat barqarorligiga tahdid soluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi.

Ma'naviy inqirozni bartaraf etishning asosiy yo'nalishlari

Mazkur muammoni hal etish kompleks yondashuvni talab etadi, bunda ta'lim tizimida ma'naviy-axloqiy tarbiyani ustuvor yo'nalishga aylantirish, oila institutining tarbiyaviy rolini kuchaytirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni keng targ'ib etish, axborot makonida sog'lom va foydali kontentni rivojlantirish hamda yoshlarning mustaqil fikrlash

va o‘zini anglash ko‘nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi, shuningdek, har bir insonning o‘z ustida ishlashi, o‘zini tahlil qilishi va ma’naviy jihatdan muntazam rivojlanishga intilishi ushbu jarayonda hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy jamiyatda ma’naviy barkamollikning o‘rni

Zamonaviy sharoitda insonning haqiqiy qadri uning moddiy boyligi bilan emas, balki ma’naviy yetukligi bilan belgilanadi. Ma’naviy barkamol shaxs o‘z hayotiy maqsadlarini aniq belgilaydi, axloqiy me’yorlarga qat’iy amal qiladi, jamiyat rivojiga ijobiy hissa qo‘shadi hamda murakkab vaziyatlarda to‘g‘ri va oqilona qaror qabul qila oladi. Shu bois ma’naviy barkamollik zamonaviy sivilizatsiyaning barqaror rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy sivilizatsiya insoniyatga keng imkoniyatlar yaratgan bo‘lsa-da, u bilan birga ma’naviy inqiroz muammosini ham yuzaga keltirmoqda. Texnologik taraqqiyot va globallashtirish jarayonida inson o‘zining ma’naviy asoslarini yo‘qotib qo‘ymasligi zarur. Jamiyatning barqaror rivojlanishi faqat moddiy yutuqlar bilan emas, balki yuksak ma’naviyat bilan ham chambarchas bog‘liqdir. Shu sababli ma’naviy qadriyatlarni asrab-avaylash, yosh avlodni barkamol etib tarbiyalash va insonning ichki dunyosini boyitish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. – Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch
2. Forobiy Abu Nasr – Fozil odamlar shahri
3. Beruniy Abu Rayhon – Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar
4. Navoiy Alisher – Mahbub ul-qulub
5. Ibn Sino – Tib qonunlari
6. Falsafa asoslari darsliklari
7. Zamonaviy ijtimoiy va psixologik tadqiqotlar